

ADATTÁR.

JÁSZAY PÁL NAPLÓJA.

Bevezetés.

Midőn néhány évvel ezelőtt, Abaúj-Szántóra kerültem, itt csakhamar egy jó kinézésű öreg úrral ismerkedtem meg, a kiről mindenki a legnagyobb tisztelettel beszélt; a ki mellét verő hosszú Batthyány-féle hófehér szakálával, domború, magas homlokán lengedező gyér hajfürtjeivel s jóságos kék szemeivel mindig úgy tűnt föl előttem, mint egy tisztos ősz pátriarka a rég mult időkből. Ez a 80 éven felüli tisztos öreg úr, városunk és vármegyénk bizottsági tagja, a helybeli takarékpénztárnak és casinónak fennállása óta igazgatója, illetve elnöke s a gróf Schönborn munkácsi uradalmainak nyugalmazott jószágigazgatója Jászay Sámuel volt, Jászay Pál történetírónknak a testvérbátyja. Nem egyszer volt szerencsém s alkalmam beszédbe ereszkedni vele, a midőn észrevehettem azt, hogy az öreg úr nem csak a Corpus Juris szövevényes paragraphusait ismeri alaposan, hanem a régi classicus nyelveket, s a modern nyelvek közül a németet, angolt és francziát is érti, ismeri és beszéli tökéletesen. Ha olvasásom vagy tanulmányaim közben néha-néha valamiben felakadtam, az öreg urat kérdeztem meg bizalmasan, a ki mint egy élő Lexicon mindig szíves készséggel adott nekem s másnak is útbaigazítást. Midőn egykor egyik polemicus hirlapi cikkemet átolvasá, e cikkekre mintegy feleletül Macaulay történetéből fordított le nekem egy szép és hosszú részletet az öreg úr, melyet én annak idején alkalmilag a »Protest. egyh. és iskolai lap« hasábjain is bemutattam. Nemes gondolkozásmódját s fenkölt lélkületét mutatja végrendelete is. Midőn ugyanis 1891-ben 84 éves korában Szántón elhalt, megemlékezett több egyházak, iskolák és jótékony intézetekről, s többek között a magyar tud. akadémiára is hagyományozott bold. öcsse Jászay Pál emlékezetére 2000 frtot.

E kis kitérés után legyen szabad most tulajdonképeni tárgyamra áttérnem!

Nemes Jászay József és Turóczy Katalin házastársaknak Ab. Szántón 6 gyermekök született, három fiú és három leány. Legidősebb gyermekök volt az előbb említett *Sámuel*, ezután *Pál*, a történetíró (ki a reform. egyház anyakönyvének a tanúsága szerint 1809 febr. 19-én született), *Dániel* a gárdista és nyug. kapitány; s a leányok: *Teréz*, Nemesné, Nemes Lajos Zemplén vármegyei kir. tanfelügyelő édes anyja, *Anna*, Szendrei Balogh Frigyesné, Balogh István ab.-szántói földbirtokos édes anyja és *Mária*, Kovácsné. Mind a 3 fiú nőtelenül élt s úgy halt el. A köztök legtovább élt vagyonos Sámuelnek, két unokaöccse, — Nemes tanfelügyelő és Balogh István földbirtokos lettek az általános örökösei. Ők örökölték könyvtárát s az ő és Pál öccse irományait is. Ilyenek pedig nagy számmal maradtak fel az öreg úr után. A mint a régi szekrények porlepett fiókjait felnyitogatták, halmaz számra tűntek elő a régi könyvek, levelek és irományok. S találtak egy »titkos írásjegyekkel írt«, rendszeresen vezetett naplót is, melynek némely lapja közbe-közbe rendes írással levén írva, ezt az ott megjelent rokonok s barátok nagy érdeklődéssel olvasták. De az ú. n. »titkos írást« senki sem tudá közülok megfejteni. Én is hallottam ez érdekes irományok felől, s mint dilettans történetkedvelő, én is elmentem Balogh úrhoz, a ki a legnagyobb készséggel bocsátá azokat rendelkezésemre.

Mindenek előtt feltűnt az a szép rend és csín, a melylyel azok gondozva valának. Külön valának egybekötözve a Pál és Sámuel írott füzetei a gymnasiumi első osztálytól kezdve a nyolczadikig; külön a jogtudományi, külön a gazdasági jegyzetek mind az ő tiszta, ékes kaligraphikus vonásaikkal. Egyik átkötött füzetben a napi bevételek és kiadások, másokban a nyugták, egy harmadikban az egyháznak fizetett illetékek, egy negyedikben ismét a napi időjárásról rövid meteorologiai észleletek évről-évre a legpontosabban s a legnagyobb részletességgel bevezetve. Egész vaskos francziául írott könyvre találtam, kiszedegetve a Voltaire, Diderot, Corneille, Racine, Rousseau, La Fontaine, és más jelesebb franczia költők és írók műveiből; ugyanilyen szemelvényekre találtam német és angol nyelven, a jelesebb költőktől, s nagyszámú fordításokra német, franczia és angol újságokból (a *Times*, *New-York Herald*, *Daily News*, *Journal des Débats*, *Evening Mail* és *Allgemeine Zeitung*-ból) a 48- és ötvenes évekből, melyek mind hazánk ügyeire s kivált nagy hazánkfiára Kossuth Lajosra vonatkoznak; a kinek a legtöbb beszédei is le vannak itt másolva, köztük egy a pesti karok és rendek előtt 1840 jún. 6-kán tartott igen szép beszéde is. Van itt egy igen érdekes s terjedelmes befejezetlen *kézirata is Jászay Pálnak »A magyar nyelvről«.*

Igen érdekesek a Jászay Pálhoz írott levelek is, melyek között közéletünk több régi jeleseitől találtam írott leveleket, így p. o. Deák Ferencztől, József nádortól, gróf Teleki József és nejétől, Gévaytól, Wirkner udv. tanácsostól, Dr. Schedel (Toldy) Ferencztől, Bónis Sámuel és nejétől, B. Eötvös József, Horváth Mihály, Kazinczy Gábor, Lónyay Sarolta, Szécsen Antal, Hunfalvy János, Bay György és többektől. Van egy régiebb levél B. Orczy Lászlótól, s Bartal György egy érdekes levele Gr. Batthyány Lajos miniszterelnökhöz 1848. május 24-ki kelettel. Továbbá a III-dik honvédtábornok névsora Földváry Lajos őrnagy alatt 1848-ban; a nádori és udvari cancelláriai hivatalnokok névsorai, tisztségei s fizetési 1848-ból. Ugyancsak a szabadságharcz idejéből Kapczy Tamással és Samu bátyjával s másokkal is sűrűn váltogatott több érdekes levelei; s az udvari, nádori s más főbb ebédre, estélyekre és egyéb ünnepélyekre készített meghívók, menük és tánczrendek stb. mind híven meg vannak itt őrizve.

Külön tokkal ellátott, piros bársonnyal bélelt szekrénykébe vannak elhelyezve a müncheni Codex magyar kéziratának a kezdő betűi, az ú. n. »Tatrosi másolat«, másolva Jászay Páltól 1836-ból. Továbbá akad. taggá választatását jelező okmányai. E szerint 1836. szept. 10. levelező taggá választatik; s erről 1837. jan. 18-kán kapja meg az okmányt Dr. Schedel Ferencz aláírásával; 1841. szept. 3-kán lesz rendes taggá, s 1842. febr. 3-kán kelt az erről szóló tagsági okmány. 1848. jan. 26-kán választja meg a bécsi csász. akadémia levelező tagjává Hammer-Purgstall aláírásával.

S az 48/49-ki szabadságharcz alatti s utáni legérdekesebb, rendes írású naplója, — mely időben ő gróf Batthyányi Lajos titkára volt — melyben a gr. Lamberg megöletését, a magyar sz. korona elásatását, Batthyányné vele közlött bizalmas beszédeit, a Bónis menekülését és a Bónisné sokféle viszontagságait írja le egész részletesen, kézzől-kézre vándorolt a rokonság között, s miként Balogh úr sajnálattal emlité, úgy elkallódott, hogy azt mai napig sem tudta minden utánjárása daczára sem előkeríteni.

S kérésre szives volt átadni Balogh úr Jászay Pál nagybátyjának ismeretlen írásjegyekkel írt naplóját is, tanulmányozás s esetleges lemásolás és felhasználás végett, s én haza hozva mindjárt egybe hasonlítottam azt az angol biblia társulat 234. nyelven írt s kiadott sz. írású idézeteivel, de bizony az nem hasonlított egyikhez sem. Végre is a saját jegyzeteimhez fordultam, s megtaláltam az otrokocsi Fóris Ferencz »Origines Hungarorum« — s még inkább a Bél Mátyás egyik művéből kiírt hunscytha írású jegyekben a kulcsot a naplóhoz. Ilyen *hunscytha írásjegyekkel van írva az 1828—29 és 30-ik évi napló egészen, az 1831. és*

32-dik évi fele részében; csupán az 1839-dik évi töredék van írva egész magyarul.

Mindjárt hozzá fogtam a kibetűzéséhez, s habár ez eleinte egy kissé nehezen is ment, a rendkívül sűrű írás, apró betűk és a keleti nyelvek szokása szerint jobbról balra menő nehezebb olvasása miatt; a remény, hogy ki tudja mily irodalmi kincsre találok, s nemzetünk történelméhez és irodalmához én is némi adalékot szolgáltatathatok, fokozta munkakedvemet, s szabad időmben e munkát hiven másolgattam, s midőn két évi naplót lemásoltam belőle, bejelentém azt tör. társulatunk nagy-érdemű titkárnak Szilágyi Sándor úrnak, kinek a biztatására a többit is lemásolám s beküldém neki felhasználás végett.

S a napló írásával nevekedett az annak írója iránt érzett tiszteletem is.

Mint 19 éves ifjú kezdé meg Jászay Pál az ő naplóját 1828-ban. A napló kezdetén mindjárt rövid vonásokban írja le a juristák víg életét Sáros-Patakon, az országos hírvű tudós Kövy idejében. Egymásután bemutatja naplójában jó barátait, kik között ott vannak: Bónis Samu, Feri, Barna, Gr. Teleky László, Patay János, Kandó Kálmán, Kazinczy László, Fáy Ábris, Reesky Bandi, Kapczy Tamás, Somoskeöy, Idrányi stb. Mintegy újra megelevenedik lelki szemcink előtt olvasás közben lángoló ideális szerelme a szép Bekény Kati iránt, a kihez verseket ír, s a kiről oly örömet ábrándozik munkái közben és mulatságai közt, s ki mindig előtte áll úgy ébrenlétében mint aluvásában. Élte legboldogabb napjai közé számítja azokat, a miket kedvese körében tölthet el ott »a szép Nagyaluban«. Kedvesen írja le partvarista életét Mikóházán, a jeles Comáromy István abaújmegyei vicispán oldala mellett; a kinek a barátságos, vendégszerető úri lakában többször megfordúl közeli rokona, a nagy Kazinczy Ferencz is. Látjuk a kedélyes, vendégszerető magyar házi gazdát, letűnt megyei életünk egyik typicus gentry alakját. Érdekesen írja le »a jászói prépóst installációját« és a »zemplénavarmegyei installációt« is, a hol először találkozik Szemere Miklóssal. S midőn Comáromy Abaújmegye követéül küldi fel a pozsonyi országgyűlésre, ő magával viszi Jászayt is, a ki naplójában sok érdekes dolgokat beszél el az ottani dietalis dolgokról.

Majd ismét Nagyaluban találjuk őt. Az egész országban kitűtött nagy cholera 1831-ben Szabolcs megyébe zárja őt. Ott dolgozik a Bónis alispán oldala mellett. Leírja a choleras híreket, a lakosság félelmét s a szabolcsi megyei életét. Megismertet e megye jelesebb családjaival. Majd a Gr. Teleky József házába kerül, a hol többször érintkezik a magyar

tud. Akadémia tagjaival, Döbrenteyvel, Helmecezyvel stb. Részletesen leírja a Gr. Teleki házi s családi viszonyait Pesten, Szirákon és Bécsben, s az asztalnál hallott és beszélt nevezetesebb híreket és eseményeket; Gr. Teleky »Laczi« való intim baráti viszonyát; s 1839-ki naplójában az udvari cancelláriánál Bécsben töltött érdekes élményeit írja le néhány lapon. Kár hogy a naplóját nem folytatja tovább; s kár, hogy az egy pár helyen, de kivált 1832 — 1839-ig egészen megszakad. Hiszem azért, hogy így is több érdekes ismeretlen adalékot szolgáltat ez irodalomtörténetünkhöz.

De mindenek fölött erősen domborodik ki e naplóból írójának Jászay Pálnak a szép jelleme; ki nem szánta ugyan ezt a nyilvánosság célé, de ép azért annál közvetlenebbül hatnak reánk ennek szokszor naiv, eredeti kifejezései. Mindenkor úgy tűnik ő élénk, mint törekvő, munkás, komoly fiatal ember, a kiről méltán elmondhatni a latin költővel, »multa tulit, fecitque puer, sudavit et alsit«; a kinek a barátságát sokan keresik; a ki a legzajosabb mulatságban sem felejtkezik el magáról soha; kártyázni nem kártyázik, az ivásban mértékletes, pénzével takarékos, szerelmében ideális; s folyvást olvas és tanul; szüntelenül gyűjtögeti az anyagot tanulmányaihoz, mint egy munkás méh; kinek úgy látszik az vala főelve, hogy »nulla dies sine linea!« Azért szeretik és dicsérik őt mindenütt. Szép ember volt, a mint ez a saját maga által festett s Balogh úr tulajdonában levő arcképéről is látható. Ügyessége sokféle és bámulatos; lehet mondani »ezermester« volt. Szépen rajzolt és festett. Már jogász korában lefesté Kövy híres tanárjának az arcképét, a melyet mindenek bámultak és dicsértek; később lefestette több barátját és ismerősét is. Festett vászonra és csontra is. Abaújvármegye őt bizta meg még mint ifjú patvaristát a vármegye zászlójának a festésével. Ügyes faragványokat vésett és metszett a tajtékpipákra, s az általa készített szarupoharakat mindenütt megbámulták. Hajgyűrűket és szőrzacskókat kötögetett emlékül a barátainak; s cseresznyemagból »en miniature« remek kis kosárcákat készített, a melyre legtöbbször a családi czimert vagy a magyar koronát is kimetszé ügyesen. Ilyet készített többek között Bónisnénak, Comáromynénak és Gr. Teleky Józsefnének, melyet az illető úrnők többször dicsekedve mutogattak előkelőbb vendégeik előtt. Táncolni is gyönyörűen tánczolt. A társaságok kedvence volt. Ilyenkor nem egyszer kérték fel, hogy »solo magyart« tánczoljon, s mindenki megbámulta az ügyes tánczát. Főnökei nehezebb és kényesebb ügyeik elvégzésével mindig őt bízták meg, s ő a megbízásnak mindenkor emberül megfelelt. De nem akarok róla egész jellemképet alkotni. Legjobban megismerhetjük őt napló-

jából, melyet is van szerencsém e b. folyóirat hasábjain ezennel egész terjedelmében bemutatni:

JÁSZAY PÁL NAPLÓJA.

1828.

Törvényhallgató koromban egy gondolat futott át: végig láthatom egykor napjaim során. Miket akkor érdekesnek tarték, imigy jegyzém fel, most rám nézve szinte érdekes stílusban.

Mindennapi Jegyzőkönyv,

az 1828-ki esztendő sz. András havának 28-dik napjától kezdvén.

November 28. Kövynek leírtam a Juristák seriesét alphabetum szerint. Egész nap ködös idő volt, egy kevéssé meg is volt fagyva.

29. Szombat. Éjszaka híves eső esett; egész nap sáros, ködös idő volt. Kövy 10 órák is tett tanítást. Gróf Teleky nálam volt.

30. Vasárnap. Communicáltunk, Somossy professor szolgáltatta ki az úr vacsoráját. Sáros idő volt.

Deczember 1. Hétfőn. Keményen megfagyott. Szántóról levelet kaptam. Délután Kövy nem tett tanítást. Gr. Telekynél voltam. Csuka Ferinek levelet írtam. (Ez szegény tudó sorvadásban sinlődött otthon, mit Nagy-Faluban a Bekény Benedek lakodalmán kapott szeptemberben.)

2. Kedden. Hajnalba hó esett, és egész nap nagy szél fújt. Kövy megszólított (érisd provocált). A német¹ elment kosztra a papnéhoz. A gróffal (Teleky Laczival) együtt voltam Bajuszsnénál. Kilencz órák pedig elkezdettük tanulni a magyar tánczot Kándó Kálmántól Kazinczynál.

3. Szerdán. Igen szép tiszta, de hideg idő volt. Estve Nyírinénél igen vígan voltunk Borbála estvéjén. Az egész professorátus ott volt feleségestől; — a juristák közül pedig: én, Ragályi, Patay, Kazinczy, Csapó, Szerviczky, Kapczy, Borbély és a gróf; — éjfélt után 1 óráig tánczoltunk.

4. Csütörtök. Zajlott a Bodrog. Egész nap tiszta hideg idő, estve felé pedig szél is fújt. Legelőször korcsolyáztam ebben az esztendőben. Teleky Újhelybe volt a gyűléseken. A német Victor elszökött Náczival a markirral délelőtt 10 óra után. Levelet kaptam hazulról.

5. Pénteken. Egy keveset lágyabb idő volt, de a nap nem sütött; 8 órától 11-ig a grófnál tanultunk just: azután egész 2-ig festettem a Contrascriba stambuchjába. Estve korcsolyáztam. A Gróf 4 óra után megint Újhelybe ment.

6. Szombaton. Reggel ködös idő volt, de azután a nap kisütött, és a fagy engedni kezdett. Kövy három tanítást tett. A gróf 8 óra után jött haza Újhelyből. 11 — 12 ig Kándónál voltam, a korcsolyámat reszel-

¹ Lányi Victor, ki cserében volt Lőcséről Dani öcsémért nálunk. Lopásért az atyám elkergette házából.

gettük; — délután $1\frac{1}{2}$ -ig just olvasgattam, akkor hozzám jött *Ludvig* a publicus; — 3-ig vele beszélgettem, 4 után *Pataynál* voltam aztán 7-ig *Telekynél* készültünk jusra.

7. *Vasárnap*. Délig festettem a stammbuchba, délután is egy keveset. 2 óraker korcsolyázni mentem, 4-ig ott voltam, 4— $5\frac{1}{2}$ -ig *Idrányinál*, 6-ig *Soós Ferinél* mulattam. Kődös, kevésbé hideg idő volt. Estve francziát fordítottam, és Politicát írtam $9\frac{3}{4}$ -ig.

8. *Hétfőn*. 6-kor felkeltem, 7-ig just olvastam, 8-ig Politicát írtam, 9-kor *Szerviczkihez* mentem, ott *Kazinczyval* magyar tánczot tanultunk, *Fáy Ferencz* is oda jött, nekem egy levelet adott által, hogy adjam *Ragályi Károlynak*. 11—12-ig festettem; 1-kor hozzám jött *Ragályi*, a levelet által adtam neki, $1\frac{3}{4}$ a gróf is eljött, Politicát tanulni, 4-kor korcsolyázni mentem, 5—7-ig *Tóth Samunál* klaviroztam, 8—9-ig francziát fordítottam, Politicán feleltem. Hideg idő volt, kivált estvefelé, a nap nem sütött.

9. *Kedden*. 7—1 és 2—3-ig festettem; 4—5-ig *Vadnaynál* voltam, 5—6-ig *Szerviczkynél* klaviroztam; 6—7-ig *Telekynél* mulattam. Reggel beszéltem *Naményival*, ő tőle hallottam azt az ujságot, hogy *Terhesné* odahagyta az urát. 1 órától fogva a hó mindig esett egész estig. Politicán nem voltam. 8— $9\frac{1}{2}$ -ig francziát fordítottam.

10. *Szerdán*. 8-ig mindig jusra készültem. Politicán nem voltam, minthogy egy jurista sem volt. *Pataynál* szalonnáztunk *Telekyvel*, *Zsóryval* és *Borbélylyal*. 12-ig *Kandó Kálmánnál* voltam, vagy kettőt ugrottunk; — $2\frac{1}{2}$ festettem, elvégeztem a Stammbuchot, el is vittem a Contrának *Patayval*, *Szekeres* is ott volt. 4 óra után *Erdőhegyivel* *Máriássynál* pipázgattunk, 5—6-ig *Balóczynál* klaviroztam, 7-ig *Nagy-Károlylyal* voltam, 8—10-ig francziát fordítottam. Hó szállongott, estve ködös idő volt.

11. *Csütörtökön*. $6\frac{3}{4}$ —8-ig just olvastam, 9—10-ig *Kazinczynál* tánczoltunk, 11—12-ig *Kandó Kálmánnal* beszélgettünk, 2-ig diplomát írtam, 4—5-ig *Telekynél*, 5—7-ig *Sárkány Palinál* voltam, 8— $9\frac{1}{2}$ francziát fordítottam. Nagy köd volt egész nap. Reggel a papné kocsisa kútba fult.

12. *Pénteken*, reggel mint tegnap; délután 2-ig diplomát írtam, 4—5-ig *Csengerynél* voltam, a diplomáit elvittem, 5—6-ig *Radvánszky-nál* *Telekyvel*, 6—7-ig ennél voltam, ők kártyáztak négyen: *Teleky*, *Radvánszky Guszti*, *Kazinczy* és *Okolicsányi*, *Péterffi* is ott volt; a Politicáról mind kihajtotta a juristákat, csak vagy nyolczunkat hagyott meg az 1-ső székben, de nekem is addig kiabáltak kívülről, míg *Bernáth Gazsival* ki nem mentem. Hajnalban egy kis hó esett, egész nap ködös idő volt. Estve 10-ig francziát fordítottam.

13. *Szombaton*, reggel festettem, délután 4—7-ig *Telekynél* voltam, ködös hideg idő volt.

14. *Vasárnap*, reggel 6-kor már *Telekynél* voltam, minthogy *Pestre* indult, levelet is küldöttem tőle a bátyámnak; 7-kor *Patay Jancsival* együtt elmentünk *Kazinczyhoz*, onnat *Soós Ferihez*, 10-ig ott voltam. Délután egész 3 óráig *Ujlakynál* pipázgattam, onnat a két *Nagygyal*

elmentem Láczy Klárhoz, ott mulattunk egész alkonyodásig, oda jött Radvánszky Feri is, onnét elmentünk Balóczyhoz klavirozni, onnat a hogy haza mentem volna, *Bónizs Samu*, Domonkos és Borbély előtaláltak, erővel elvitték Nánássyhoz. Oda jött Darvas Feri is *Kazinczyval*. Onnat Hartsteinhoz mentünk. Ottan 25 üveg aszú bort elköltöttünk; noha én nem ittam meg többet másfél pohárnál. *Kazinczy* össze kapott *Bónizs Samuval*. Samu igen leszivta magát. Darvas Ferihez vittük hálni. A szekér bejött érték Nagyfaluból. Én levelet kaptam hazulról, melyben az atyám megengedi a Nagyfaluba való menetelt az ünnepekre. Kődös idő volt.

Deczember 15. Hétfőn. Megérkeztünk Nagyfaluba. Még akkor az este elmentünk Balogékhoz vizitre, én, Feri, Patay Jancsi és Borbély. Jancsiék nálunk háltak. A Samu atyja nem volt otthon; Kállóba volt a fixumokon. Borongós idő volt.

16. Kedden. Délelőtt 10-ig Ferivel Sebes Rózsánál voltunk; 11-ig pedig Majos Daninál. Délután Samuval Bekényékhez mentünk, egész 8 óráig a leányokkal beszélgettünk, ott is vacsoráltunk. A Kelemen Ferkó lakadalmába mint nyoszolyólányok meghívtak bennünket a jövő hétfőhöz egy hétre. Fáy Ábris is ott mulatott vagy egy fertályig Bónizs Károlyllyal. Ő mondta azt az újságot, hogy Patakon tegnap Péterffy miá Kubinyi Náczit kicsapták, Katonát s Nánássyt pedig egy heti börtönre büntették. A Benus feleségét most volt szerencsém legelőször látni. Igen derék szép asszony. Kati megvallotta, hogy a tavalyi pletykának Ábris volt a szerzője. Szép idő volt.

17. Szerdán. Délig just tanultam Ferivel. Délután elmentünk Bónizs Istvánnénál Fáy Ábrishoz, de ő nem levén odahaza, ott nem sokáig mulattunk, hanem a Majos Dani felé vett utunkban előtalálván a két Bekény leányokat, velök együtt elmentünk Bekényékhez; ekkor adták ide a Bekény leányok a stambuchjaikat, hogy fessek bele. Onnét elmentünk Majos Danihoz, a hol 7-ig mulatván, Zsoldos Laczi szánkán haza hozott bennünket. Vacsora után verseket írtam a stambuchba. Borult idő volt.

18. Csütörtök. Délig just tanultunk és festettem. Délután Sebes Rozsához mentünk Ferivel; igen jó málét sütött. Nagyon jó kedvünk volt. Kazinczy Józsi felől sokat tréfálkoztunk vele. Samu oda járt Zomborra egész nap a lovat megnézni. Kődös idő volt.

19. Pénteken. Délig festettem. Délután Balogékhoz, onnét Bekényékhez mentünk Samuval. 7-ig ott mulattunk. A Samu által előttem oly igen dicsért Kati szép fekete szeme mind napról-napra jobban kezd tetszeni. Kati csak maga volt odahaza, mivel az anyja Tokajba volt a vásárra. Este 9— $\frac{1}{2}$ 10-ig just olvastam. Kődös lány idő.

20. Szombat. Festettem egész nap. Sehöl nem voltam. Kődös hideg idő volt.

21. Vasárnap. Templom után, a hol igazán mondvá többet néztem Katicskára, mint a papra, elmentünk Balogéknál. Vay István urat is ott találtuk feleségestől és két fiával együtt; de ebéden nálunk voltak. Épen délbe jött haza V. I. Kállóból. Délután elmentünk Bekényékhez.

Az Erzsí stambbuchját is elvittem. Igen meg volt vele elégedve. A mitől tartottam, épen belé estem, azaz Bekény Katiba szerelmes lettem; noha a mint a Katicska beszédjéből, cselekedetiből, szeméjársából, s hozzám való jóindulatából észrevettem, ő sem haragszik reám. Reggel fagy volt, de este felé ismét felengedett.

22. *Hétfő.* A patvarián háltunk. Reggel egész délig currenseket irtunk a 8 szolgabiráknak a marhadög iránt. Délután egy darabig festettem a Kati stambbuchjába. Azután elmentem Ferivel Sebes Rózsához. Az idő lágy volt.

23. *Kedden.* Borsod vármegyétől levelet kapván a V. I. azt irtuk le négyszer (a marhadög iránt); 11-től $1\frac{1}{2}$ 3-ig kivévn azt, hogy ebédeltünk, festettem a Kati stambbuchjába. Samu Darvassal elment Bekényékhez, de engemet nem hitt. A mint észrevettem, Katit félti tőlem, mint-hogy fülig szerelmes belé. Azt mondta ugyan, hogy váraokozak, mindjárt visszajönnek; de várhattam volna én őket, mert a 7 óra vetette haza. A nap sütött egész nap.

24. *Szerda.* Egész nap festettem a Katicska stambbuchjába. Szerencsésen el is végeztem. Borongós lágy idő volt.

25. *Csütörtök. Karácson 1-ső napja.* A karácsonyi sz. ünnep felvirradván reánk; reggel Istenem dicséretére templomba mentem, úrvasorájával éltem. A nagyfalusi leányok mind sárga pántlikákkal voltak felékesítve. Minden áhítatosságom mellett is sokat tekintgettünk Katalival egymás szemébe. A templomba Zsoldos Laczi egy levelet adott kezembe az atyámtól. Délután mindjárt Bekényékhez mentünk. Az egész falusi ifjúság mind oda gyült öszve. Egész estig játszottunk. Én többnyire Katalival beszélgettem. Egynehány kézszorításokat is kaptam. Feri észrevette, hogy szerelmes vagyok; s előttem egyszer megállván, nagyon konfundált ezen szavaival; midőn épen a Kati keze kezembe volt: »Muszáj elmosolyodnom Pálom.« Én csak nevettem. Igen nagy sár volt.

26. *Péntek.* Délig templomba voltam. Délután egész estig Bekényéknél mulattam. Sebes Rózsa is ott volt. Most is többnyire Katalival beszélgettem s játszottam. Meg is csókoltam. Hasonlóképen nagy sár volt.

27. *Szombat.* János napja. Délig Sebes Rózsánál és Balogéknál voltunk Ferivel és Bernáth Gassival. Délben Bekényékhez mentünk ebédre az egész háznép; csak a Samu asszonyanyja maradt otthon, minthogy rosszul volt. Igen fényes gyülekezet volt. Nagy-Faluból csak Zsoldosék és Balogék nem voltak jelen. Ott voltak Mudranyék, a Korda leányok, Pogány feleségestől, Hoffer János, Törös Tamás, Kallós Danyi, Csoma Samu sat. Én külön szobában ebédtem a Bekény leányokkal. Kati és Erzsí közt ültem. Nem cseréltem volna Ferencz császárral. De azért oly különös érzések közt voltam, hogy enni sem tudtam egy kis levesen és sódaron kívül (a mit Katalival egy tányérról ettem); hanem szünetlenül a Kati kezét fogtam, csókoltam, s hozzá való forró szeretetemet (viszozott) kézszorogatásaimmal jelentettem. A táncot én kezdtem Erzsível magyaron 3 óra tájban ebéd után. Végeztük 2 óraker éjjél után. Én táncoltam legutoljára is magyart Katalival. Egész éjszaka amikor csak lehetett, mindig mellette ültem, s kezét a két szék közé lenyújtván, sok

kézszorításokat kaptam. A mellékszobába kimenvén, nyakát, kezét összecsókolgattam. Igen nagy sár volt, úgy hogy Bekényékhez is kocsin kellett menni.

28. *Vasárnap.* Ámbár igen akartam volna is templomba menni, nem mehettem, mert Darvas Tónival délig mindig irtunk a v. i.-nak. Délután Majos Danihoz mentünk, vacsoráig ott mulattunk. Már a vacsoránál ültek, mikor haza jöttünk. Vacsorán nálunk voltak Mudranyék és Balogék. Vacsora után 10 óráig a leányokkal játszottunk. Egész nap lágy idő volt. Estve eső esett.

29. *Hétfőn.* Dél előtt 10 órakor Bekényékhez mentünk a Kelemen Ferke esketésére. A leányok magok küldötték értünk a vőfényt. Az esketés után 4 kocsin mentünk Bekényéktől a vőlegény házáig meg vissza, én, Feri, M. Pepi, B. Juczi és Katicska egy kocsin ültünk. Nagyon ki voltam Katival. Ebéden is náluk voltunk. Délután mintegy 3 óra tájba, midőn a lakodalomhoz legjobban készültünk, kaptuk azt az igen szomorú hírt, hogy szegény Darvas Feri kedves barátunk a múlt vasárnap viradóra 5 napi betegeskedése után forró betegségben megholt. Mindnyájan megsirattuk. Az Isten nyugtassa meg porait szegénynek. Egy volt a legbecsületesebb s legjobb lelkű ifjak közül. Szomorúságunk enyhítésére elmentünk Balogékhoz; ott játszottunk egész 7-ig a Mudr. leányokkal. Ott is vacsoráltunk. Ekkor szerette meg. B. Feri B. Pepit. Feri ott is halt. Egész nap hideg szél fújt. Délután keményen megfagyott.

30. *Kedden.* Schol sem voltam; hanem délig mindig irtunk Tónival. Délután pedig formát csináltam B. Erzsinek. Egész nap hideg szeles és fagyos idő.

31. *Szerda.* Délután Sebes Rózsához mentem Ferivel. Onnan Rózsával és Ragályinéval visszajöttünk hozzánk. Ragályiné mind a hármunknak kártyát hányt. Nekem azt hányt, hogy a szeretőm valamely kis ajándékot készít számomra. Az anyja házasságról gondolkodik; sok pénze van; s hogy hazulról levelet fogok kapni. Nálunk volt vacsorán is. Havas idő volt. Ekképen berekesztettük ezt a szerencsétlen 1828-dik esztendő; a melyben Erdélyben a sáska és a pestis, nálunk pedig a marhadög nagy mértékben uralkodott. Egyáltalán nagyon esős és szűk esztendő volt. Én ugyan részemről hálákat adhatok Istenemnek, hogy engemet minden bajoktól, veszedelmektől s betegségekől kegyelmesen megőrzött, s kivált ezen utolsó karácsonyhavát a legnagyobb gyönyörűségek és meglegedés közt eltöltenem megengedte. Mondhatom, hogy életem legbecesebb órái közé fogom számítani mindég; s megagott őrségemben is (ha ugyan Istenem kegyelméből azt az időt elérhetem) édesen fogok ezen hónapnak néhány órára visszaemlékezni. Egész nap hó esett.

1829.

Január 1. Ujesztendő. Csütörtök. Délig templom előtt irtunk kurensek a marhadög iránt, hogy a debreczeni vásárra senki szarvasmarhát ne hajtson. Templom után, a hol mindig Katin függött a szemem, S. Rózsához mentem Ferivel. De ott minthogy Bekényékhez mentek

ebédre, nem sokáig mulatván, jó újesztendei kívánság után eljöttünk. Délután Bekényékhez mentünk, a hol mindig Kati mellett ültem, s kezét kezembe nyujtván, alattomba csókolgattam. Utoljára egy kevésbé mutatam, mintha haragudnék, mivel Samunak azt mondta, hogy én őtet semmibe sem veszem. De addig kért, míg ismét tökéletesen meg nem békéltem. Eljövetelemtől egy csókot nyomtam reá. Az idő egy kevésbé lágyas volt.

2. *Péntek.* Samu Darvassal elment agarászni; én pedig Ferivel elmentem Bónizs Istvánhoz; ott is ebédeltünk. Még ebéd előtt oda jöttek Bekény Katiék. Ebéd alatt (minthogy már ők akkor ebédeltek) Kati mindig egy külön szobában volt. Ebéd után B. Katiékhoz mentem magam Katiékkal, minthogy Feri* Fáy Ábrissal elment Majos Danihoz. Kati a mint a Bónizsné tornácza grádicsán lelépett volna; minthogy az idő nagyon lágy volt; én pedig egy kevésbé hátramaradtam, elsimult s cselet. Négy óra tájban Samuék is odajöttek. Katit megsókoltam, s viszont egy csókocskát kaptam tőle több kézszorításai mellett, melyek által nagyon kijelentette, hogy szeret. Délig a hó nagyon esett, de délután igen meglágyult az idő.

3. *Szombat.* Délig irtunk. Délután mindjárt Bekényékhez mentünk. Egész 6-ig ott mulattunk. Mindig Katicska mellett ültem, az ablakban levő kis asztalnál; kezeit s nyakát csókolgattam. Több kézszorításokat vizonzott. A hajamból — mikor észre sem vettem, egy darabot elnyíratott Ferivel s eltette. Nekem pedig a magáéból adott örök emlékül; egy néhány formákat is adott csinálni. Egy kezében levő nótáskönyvből igen szerelmes verseket keresgetett ki, s azokat mutogatta nekem; azt jelentvén vele, hogy híven szeret s fog szeretni; a melyet én viszont cselekedtem. Utoljára, mikor elváltunk volna egymástól, megsókoltam vagy háromszor; s kezét szívemhez szorítván, elváltam azzal az igérettel, hogy Pünkösdre oda megyek; s addig is, mikor észre sem veszi, akkor fogom meglátogatni. Fagyos idő volt.

4. *Vasárnap.* (Patakra való menetel.) Tizkor kiindultunk Nagyfaluból, egyre Keresztúrba értünk. A tokaji hegyen innét két kerekéről lecestt a ráf, minthogy igen rossz út volt; azt míg csináltattuk, egészen beesteledett; mert 2 templom utánig senki sem akarta csinálni; akkor is pedig rosszul csinálván meg, kénytelenek voltunk Inczedy úrtól egy pár kereket kérni, a ki vacsorán megmarasztván, már 10 óra után indultunk ki Keresztúrból, 1 óraker értünk a Pécsibe. Egész Rakamazig, míg csak láthattam a Bekényék kémenyét s N.-Falut, mindig néztem szomorúan. A hogy reggel elkezdett a hó esni, egész nap s éjszaka mindig esett.

5. *Hétfőn.* Reggel 5 óraker kiindultunk a Pécsiből; egy cseppet sem aludtunk. Kapczy is a Pécsibe hált. Olasz mellett a kis fiúk szekere az árokba fordult, a rúd eltört; Dióssynak az instruktornak a keze kificzamodott, a kis Madarassynak a homloka meghasadt; és így ebben az útban igen sok szerencsétlenség ért bennünket. Meg is fogadtuk, hogy ha máskor olyan szép leányok, olyan szívesen marasztanak, mint minket a nagyfalusiak marasztottak, ki nem indulunk; mert bizonyosan azoknak az átka fogott meg; 10 órára értünk be Patakra. Kövy még akkor ott

nem volt, és így hiába siettünk. Az atyám még tegnap este bejött. Délután elmentem vele Miklós professzorhoz, minthogy Danit Sz. Pál napkor lehozza Lőcséről az ő keze alá. Onnal elmentünk Bajusznét meglátogatni. Nyiriné is voltunk. Teleky még nem jött be. Az idő hidegebb volt, mint tegnap.

6. *Keddén.* Nyolczkor az atyám elment haza. 9—10-ig Radvánszky Gusztinál voltam. Egy cigárót kiszívtam. Onnan Péterfyhez mentem. Nagyon szívesen látott. Gróf Bethlen levelét is mutatta, melyben írja, hogy Erdélyben Brassóban a pestis kiütött, egy kerékgyártó hozta Moldvából, de még nem igen hatalmazott el, s alkalmasint elcít veszik, s hogy a vásárhelyi kollégiumot szélylyel cesztették. Kövy 11 órakor délben haza jött; 2—3-ig Újlakynál voltam; 3-tól 4-ig jus volt. Engem is megszólított az öreg, de nem igen tudtam, hogy mire használják a mandatum suspensoriumot, s az egész oskola sem tudta; nagyon kevesen voltunk; 4—5-ig Ónodynál, 5—6-ig Sárkány Palinál voltam; 6—7-ig s 8—9-ig just olvastam. Délután nagy hó esett.

7. *Szerdán.* 6—8-ig just olvastam; 9—10-ig B. Feri nálam volt. Láczaínál megvett egy üveg lükört. Én 2 pohárral ittam meg. Onnan elmentünk Falhoz, 12-ig ott mulattunk; egy pipa dohányt kiszívtam. Délután megint just olvastam. Kövyhez felementem. Jus nem volt. Kövytől Ambrózyhoz mentem; onnan haza jövén, formát metszettem; 5—7-ig Liszky nálam volt. Dalolgattunk. Vacsora után csak egy kevés just olvastam, mindjárt lefeküdtem. Estve eső esett.

8. *Csütörtök.* 6—7-ig magam, 9—10-ig B. Ferivel tanultam just, 10—11-ig B. Katinak formát csináltam; 11—12-ig Okolicsányival beszélgettem; 1—2-ig B. Ferivel just tanultunk. 4—6-ig B. Samunál voltunk sokan. 6—7-ig Patay Jancsinál voltam; a lába fáj; még István napján megtörte a csizma a tánczba. Kazinczy is ott volt Végh Náczyval. Az 5 ezüst frtot, a melyet Teleky még karácsony előtt a kezembe adott, által adtam neki, hogy fizesse ki ő Galvácsit. 8—9-ig francziát fordítottam. Reggel eső esett. Sár kezdett lenni.

9. *Péntek.* 6—8-ig magamba, 9—10-ig B. Ferivel olvastam just. 10—11-ig Katicskának formát csináltam. 11—12-ig gróf Teleky Laczi hozzám jövén, vele beszélgettem. Délután 1—2-ig just tanultam. 4-kor Telekyhez mentem; a bátyámtól hozott leveleket által adta. Onnan elmentem vele Okolicsányihoz; ott mulattunk 7-ig; ő bement Péterffyhez, 8—10-ig francziát fordítottam. A nap sütött. Lágy idő volt.

10. *Szombat.* 7—8-ig just olvastam. 9—10-ig formát csináltam. 10—11-ig Teleky nálam volt 11—12-ig ismét formát csináltam, el is végeztem. 1—3-ig festettem. 4—6-ig Fáynál, 6—7-ig Balóczynál voltam. 7—9-ig Kandó nálam volt. 9—10-ig franczia. Nap sütött. Sár volt.

11. *Vasárnap.* 6—8-ig levelet írtam az atyámnak. 8—9-ig Nagy Sámuel stambbuchjába a Szekeres kérésére csak pennával festettem egy mestert, a ki a pulpitusra könyökölve énekelt; 9—10-ig verset írtam; 10—12-ig Katicskának cseresznyemagból kosarat metszettem. 12—3-ig a Kis Józsi tanítója Vári nálunk levén ebéden, azzal beszélgettem. Ulu Danyi is ott volt. 4—5-ig a Gróf, 5—6-ig Szabó Károlynál mulattam,

7-ig Vadnay Bertával beszélgettem, 8—9-ig just, 9—10-ig francziát olvastam. Szép idő volt. Nap sütött. Kicsit engedett.

12. *Hétfő.* 6—7-ig just olvastam, 7—8-ig politikát írtam, 9—10-ig B. Feri nálam volt Telekyvel. 10—12-ig a kosárkát metszettem. 1—2-ig politikát tanultam. 4—5-ig B. Jancsinál voltam. Kövy is oda jött; igen szidta Bernáthot, a mért az ablakon meghallotta, *hogy kártyázni akar-nak*; 5—6-ig Bónizsénál; 6—7-ig ismét Pataynál voltam, ott is vacso-ráltam; 9—10-ig francziát fordítottam. Igen szép idő volt. A nap sütött. De egy keveset engedt.

14. *Kedden.* 6—8-ig és 9—10-ig just olvastam, 10—12-ig a kosárkát metszettem Katinak; el is végeztem. 1—2-ig politikát tanultam, 4—5-ig Csapónál, 5—7-ig Helnernél voltam, 8—10-ig francziát fordítottam. Vacsora után Pap Danyi nálam volt. Igen szép tiszta idő volt.

14. *Szerda.* 7—8-ig just olvastam. Kövy megszólított a »doná-czióról« csak nem egész órán én feleltem. Politikán nem voltam. Elmen-tem Bónizs Samuhoz, onnan Ónodyhoz, onnan Kandó Ferivel haza jöt-tem. 10-ig vele beszélgettem, 10—12-ig és 12—1-ig egy formát kicsi-náltam Katicskának. 3-ig just olvastam, akkor elmentem Telekyhez. 3-kor elmentünk Kövyhez; ott volt Szemere főhadnagy is, aufführolt neki bennünket Kövy. 4—5-ig Fáynál voltam. 5—7-ig B. Samu nálam volt, tanulgattunk, 8—9 francziát. Levelet kaptam hazulról. Igen szép tiszta idő volt.

15. *Csütörtök.* 6—8-ig just olvastam; 9—10-ig kosárkát met-szettem Katinak; 11—12-ig politikát tanultam. 1-kor magához hivatott Kövy s egy elektrika, egy gyújtó makhinára és egy barometrumra a melyeket Szojeczky lutrizott, mondotta, hogy tegyük egynehány juristával. 1—2-ig politikát tanultam, feleltem is belőle. Kövy is megszólított a palatinalis donaczióról. 4-kor elmentünk tenni a lutriára, én a 99. számra tettem, B. Feri a 29-re. 4—7-ig Ferivel Apostolnál voltunk. 8—9-ig francziát fordítottam. Szép tiszta idő volt. Estve felé hideg.

16. *Péntek.* 7—8-ig just, 9—10-ig Teleky, Patay és Borbély nálam voltak. 10—12-ig Kandó Ferivel kosárkát csináltunk. 1—2-ig B. Feri, Kandó és Teleky nálam voltak. 4—7-ig Okolicsányival a Grófnál vol-tunk; mindig disputáltunk holmi juris kérdésekről a Gróf nevelőjével. 8—10-ig francziát fordítottam, és hála Istennek a Gr. Thököly életét, a melyet még az elmúlt 1828-ik eszt. a husvét előtt kezdtem fordítani, elvégeztem. Egész nap hives eső esett. Lucskos, lágy idő volt.

17. *Sombat.* 6—7-ig just olvastam. 7—8-ig politikát írtam. 9—10-ig P. Jancsinál voltam. 10—11-ig kontrát tettünk; Somossy lett a kontra. Én a Teleky kedvérért Zsarnayra voksoltam. 11—12-ig fes-tettem. 1—2-ig *Kövyt festettem.* 2—3-ig Ujlakynál voltam. 4—7-ig Balog Imrénél, Zimmermannal beszélgettünk holmi juris kérdésekről, két pipa dohányt kiszívtam. 8—10-ig franczia gyakorlatot fordítottam német-ből, azután politikát írtam. Lány sáros idő.

18. *Vasárnap.* 8—9-ig öltöztem. 10-ig templomba voltam. 10—12-ig a grófnál. Egy franczia könyvet is adott olvasni. 1—2-ig F. Ábrissnál. 2—3-ig Kubinyi Miskánál. 4—7-ig Apostolnál klaviroztam, R. Makszi

nálam vacsorált. 8—10-ig francziát olvastam. Nagy sár s ködös idő volt.

Itt hiányzik a napló egész nov. 10-ig.

November 10. Kedden. Délig is délután is Kazinczy Laczi Emillel által jöven, velök töltöttük az időt. Igen változó idő volt. Másnap azaz **Nov. 11-kén. Szerdán.** Borongós hideg idő volt.

12. Csütörtök. Az öreg Botka itt volt ebéden; nagyon sokat neveltünk rajta az ebédnél, kivált midőn a karórépákról historizált. Nagyon derék, nyilt szívú, vig öreg magyar ember. A selyebi papné is itt volt ebéden. Szép tiszta, de szeles idő volt.

13. Péntek. Pelejtéről volt itt valaki ebéden, a nevét nem tudom. Egész nap olvastam A szarupoharat metszettem és a lószőr zsacsokót kötöttem. Az ebédnél a V. Ispán sokat tréfált. Beszélte a többek között az egyszeri Gömöri embert, a ki így tette a testamentomát: »Az elvesztett ökreimet hagyom a papnak; ha pedig megkerülnének, legyenek a nagyobbik fiaméi«. Borult szeles, de hideg idő volt egész nap.

14. Szombat. Estve a vacsoránál mutatta a V. Ispán azt a pipát, a melyet herczeg Brezenheim küldött neki Bécsből a restaurációkor ajándékba, a Comáromy czímer van reá kimetszve. Szébb metszett pipát még nem láttam. Vacsora után a V. Ispán lehvátott; vagy hat levelet bepecsételtem. Reggel szép idő volt. Estve hó esett.

15. Vasárnap. Reggel a V. Ispán B. Samuval elment Fonyba határjárásra, a herczeg és a kassai püspök között. Fáy Ábrisanak és az öcsémnek levelet irtam Patakra. Reggel Józsiival kimentünk puskázni. A feketehegynek felmáztunk a legkellő tetejére térdig érő hóban; sokat bukdotunk a nagy meredekségen hol előre, hol hátra. Visszajövet életembe legelőször lőttem egy sármányt. Ebédre későn jöttünk. Már akkor a V. Ispánné az asztalnál ült. A selyebi papné is itt volt ebéden. Délután Regmeczre mentünk. Málit az anyjával az úton találtuk; ők mondták, hogy Laczi már elment a patvariára Korlátra; melyre való nézve Feriékhez mentünk; a Laczi atyja is ott volt, egész délután ott mulattunk. Az atyámnak levelet is irtam ott. Reggel nap sütött. Egész nap, de kivált estve hideg volt.

16. Hétfőn. Egész nap többnyire Rákóczy revoluczióját olvastam francziául. Az öcsémtől, Fáytól és Bekény Pistától levelet kaptam. Estve egy a Consiliumról jött parancsolatot másoltam. Egész nap hó esett.

17. Kedd. Az atyámtól levelet kaptam. A V. Ispán cstveli 6 óra-kor haza jött, mert a nagy hó miatt semmit sem végezhetett. Igen nagy szél fújt, egész nap a havat hordta mindenfélé.

18. Szerda. Samunak megvallottam, hogy Bekény Katiba szerelmes voltam, s hogy még most is az vagyok. Ő is megvallotta nekem, hogy ő Darvas Lillába szerelmes, s hogy az előtt egész Pünkösztig ő is Katit szerette. Egész nap havas szél fújt. Igen hideg volt.

19. Csütörtök. Daninak, Fáy Ábrisanak és Bekény Pistának levelet küldtem Patakra. B. Samuval összekaptam, de megint megbékültünk. Szép tiszta, de igen hideg idő volt.

20. Péntek. Estvérc ide érkezett Bárczay Mihály alsz. bíró az esküdtjével Rátkay Pállal. A vacsoránál a V. Ispán sokat tréfált. A többek közt Darvas Antalról a Tóni atyjáról mondta, hogy míg élt, sokat emlegette, hogy őtet a losonczyi lutheránus pap eskette össze, s így kezdte a beszédjét: »Tekintetes párok!« Én ilyen teremtette — ugymond Darvas, mindjárt gondoltam, hogy mi lesz belőle. Borongós idő volt, de néha szép nap is sütött.

21. Szombat. Reggel itt a patvarián conscribált a sz. bíró. Nézte azt a pipát, a melyet B. Samunak metszettem; nagyon megtetszett neki. Délelőtt el ment. Délre ide jött Kazinczy Ferencz a leányával Zsenivel. Zseni ebéd után lekérte a munkáimat. Az öregnek a Kövy képét is mutattam. A V. Ispán azt mondta, hogy nagyon jól el van találva. Délután elment. Vacsora után a V. Ispán sokat beszélgetett a Restaurációról és a dietáról; a többek közt azt is mondta, hogy a jó főispánjának a csizmáját is lehúzná, de az ilyennek mint a miénk a bőrét is lenyúzná, ha lehetne. Délután Gróf Fáynak írtam egy a Restaurációtól magát mentő levelére írott választ. Szép tiszta idő volt, a hó engedni kezdett, de a szél mégis fújt.

22. Vasárnap. Ebédnél sokat neveltünk azon, hogy a korbély Spilemberger gyomráról előhozódván a borkó; a V. Ispán azt mondta, hogy a csokoládéba is olyat tesznek s attól szaladgálnak aztán a dámák kifelé. A V. Ispánné azt felelte reá: hogy nem azt tesznek biz' abba, mert abba krémertartarit tesznek. Ezen még jobban neveltünk. Igen szép idő volt. A szél clállt, az eszterhaj megcsordult, de estve felé igen hideg volt.

23. Hétfőn. Reggel 10-kor megindultunk Kassára a fixumokra és generális gyűlésre. Én a V. Ispánnal a Wurston mentem Bárczáig. Ott a V. Ispán a feleségével bemenvén Bárczára az apjokához; a szobalány Julcsa ült mellém. Bemenvén Kassára, Domonkos ott kereste mindjárt a V. Ispánt. És ámbár Restauráció óta reám sem nézett, most össze csókolott. Igen hideg idő volt. A hó délig nagyon esett, délután a nap is kisütött.

24. Kedd. Reggel két szegény asszonynak másoltam egy zálogos levelet, 9-kor Sessióba mentem. Feleskettek. Criminalis Sedria volt. Délbe a V. Ispán traktát adott. Délután két zsidótól két instáncia irásért kaptam 4 huszast. Borongós idő volt. Délbe hó is esett.

25. Szerdán. Reggel 8—9-ig magyar tánczórát vettem Farkastól; 9-kor Sedriába mentem. Délbe csak magunk ebédtünk a patvaristák. A fő perceptortól az ollót, a peniczilust és a plajbászt kivettem. Délután a perceptorral revisión voltam. Jó idő volt egész nap.

26. Csütörtök. Délig Sedriába voltam. Dengelegit a szabót kerestem, de nem volt odahaza. Magyar ruhát akartam vele magamnak mérteni. Igen hideg szeles idő volt.

27. és 28-án. Délig Sedriába voltam. Lucskos idő volt.

29. és 30-án. Délig mindég írtam az atyámnak. Lágú idő volt, Hétfőn délig gyűlésben voltam. Délután a négy szolgabírót kellett sorba járnom, hogy a Dicalis Conscriptiót adják be. Hívesebb borongós idő volt, de a hó olvadt.

Deczember 1—2. Kedd. Szerda. Délig gyűlésbe voltam. Az angáriámat a főperceptortól kivettem. Kazinczy Laczinak 5 frtot, B. Samunak pedig 10 ezüst frtot és 2 ezüst huszast adtam kölcsön. Vacsorán nálunk volt Pécsy Tamásné. Igen kegyetlen hideg idő volt.

3. Csütörtök. Reggel a Sárosi és Borsodi V. Ispánoknak irtam a faggyú iránt. Délig gyűlésen voltam. Horváth a szabó megmért, 7 frtban alkudt meg az atyám vele. Délután először Patay Jancsinak és B. Ferinek levelet írtam, azután 6-ig gyűlésben voltam. A V. Ispánné Pécsy Tamásnéval elment Eperjesre. Igen kemény hideg idő volt.

CZÉKUS LÁSZLÓ.

KÖZLEMÉNYEK IROMÁNYTÁRCZÁMBÓL.

Az oklevél-publicatiókat illetőleg ma már azon vezérelv van elfogadva, hogy a reánk maradt középkori okleveleket minden válogatás, minden megszorítás nélkül tömegesen kell napfényre bocsátani, amennyiben t. i. az ilyen eljárást fincialis vagy más okok nem teszik lehetetlenné. (Lásd erre nézve: Horvát Árpád, Oklevéltani Jegyzetek »Bevezetés« 62. lap és »Diplomatikai Kortan« 15. lap.) — Hát én úgy vagyok meggyőződve, hogy ez a vezérelv, mely az oklevél-publicatiók tekintetében már teljesen érvényre jutott, hogy *ez az irodalomtörténet és kulturtörténet körében is bír jogosultsággal.* Ezen felfogásom, ezen meggyőződésem szolgáljon tehát mentességemül arra nézve, hogy az alább közlendő emlékeket és emlékezéseket, melyek többé-kevésbé reám vonatkoznak, napfényre bocsátani merészkedem, — daczára annak, hogy én nem vagyok hires ember, és nem is leszek az soha; de még azon momentumnak meggondolása is segített legyőzni eddigi tartózkodásomat, s a személyes vonatkozású publicatiók iránt érzett ellenszenvenemet, hogy az ilyen irományok a tulajdonos halála után legtöbbször el szoktak kallódní. — Az általam közlendő emlékek azonban olyan tartalmuak, hogy magyarázó jegyzetek vagy commentár nélkül a mai kor embere alig értheti azokat: és így megint előáll reám nézve a kényes helyzet, amelybe már egyszer jutottam, amidőn t. i. 1885-ben az Országos Statistikai Hivatal felhívása következtében e Hivatal számára jelentést készítettem saját könyvtáram mibenlétééről, — s amidőn a jelentésem zárszavában e szavakat intéztem a Statistikai Hivatalhoz: »nagyon nem szeretek magamról beszéltetni, még kevésbé pedig magamról beszélni; és mégis kénytelen vagyok az előrebocsátottak megértése és igazolása végett egyet-mást elmondani, ami